DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
İZMİR-1982

DEDAM
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DİL EĞİTİMİ ARAŞTIRMA VE
UYGULAMA MERKEZİ

III. ULUSLARARARASI TÜRKÇENİN EĞİTİMİ - ÖĞRETİMİ KURULTAYI BİLDİRİLERİ

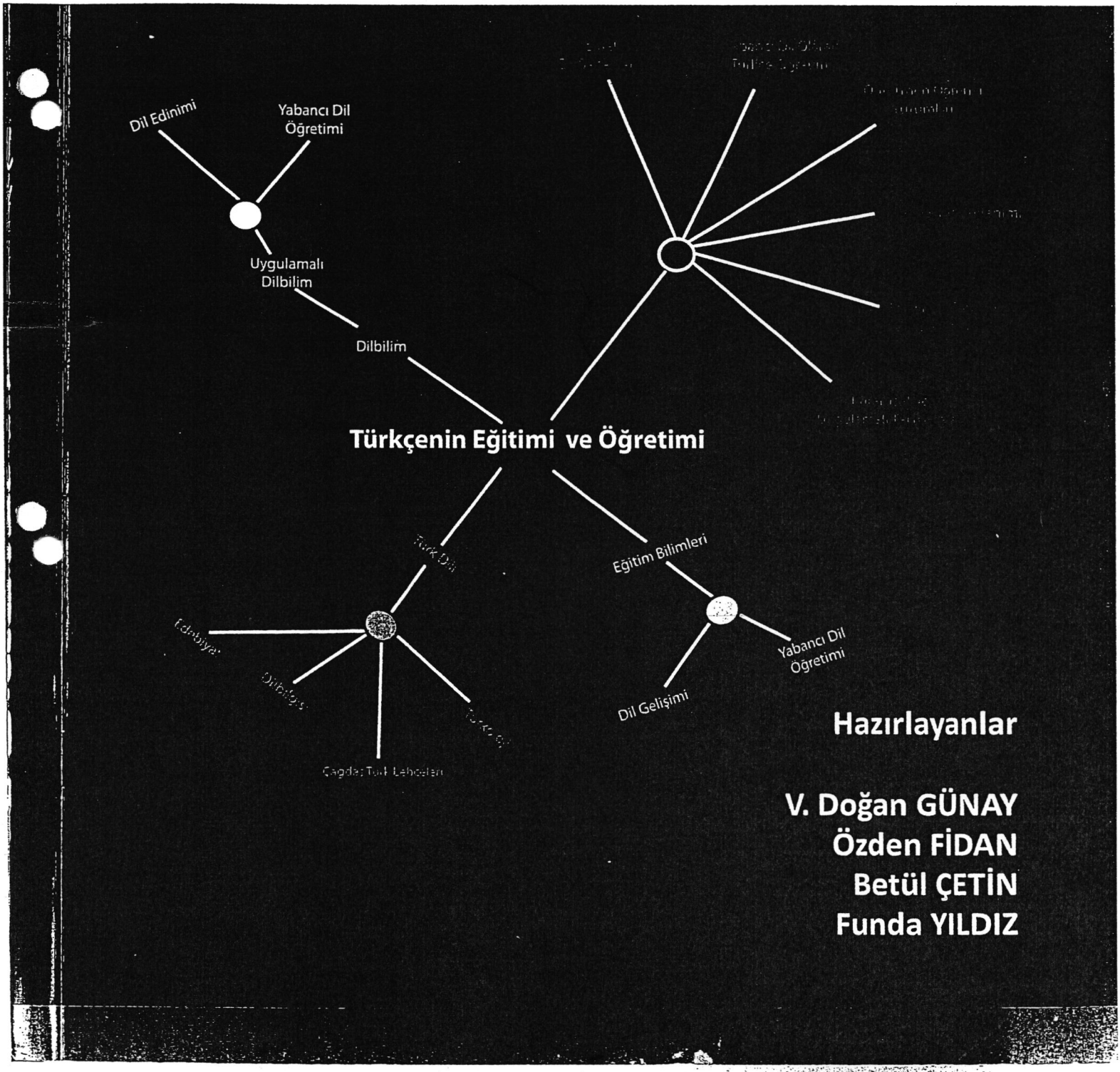

Hazırlayanlar

V. Doğan GÜNAY
Özden FİDAN
Betül ÇETİN
Funda YILDIZ

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
İZMİR-1982

DEDAM
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DİL EĞİTİMİ ARAŞTIRMA VE
UYGULAMA MERKEZİ

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
DİL EĞİTİMİ ARAŞTIRMA VE
UYGULAMA MERKEZİ

III. ULUSLARARASI TÜRKÇENİN EĞİTİMİ - ÖĞRETİMİ KURULTAYI BİLDİRİLERİ

Hazırlayanlar

V. Doğan Günay
Özden Fidan
Betül Çetin
Funda Yıldız

İzmir - 2011

OHİO İNGİLİZ DİL SANATI AKADEMİK İÇERİK STANDARTLARI İÇERİSİNDE YER ALAN YAZMA STANDARTLARI İLE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ 6,7,8. SINIF PROGRAMINDA YER ALAN YAZMA BECERİSİ KAZANIMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ 99
Burcu Çıldır

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERSİNE YÖNELİK BİR ÇOKLU ZEKÂ KURAMI UYGULAMA ÖRNEĞİ 107
Ahmet Dağlı

TÜRKÇE DİLBİLGİSİ YAPITLARINDA "BELGİSİZ SIFAT VE ADILLARIN TANITIMI SORUNSALI 117
Nurcan Delen Karaağaç

TÜRKÇEDE KİŞİ BELİRTİCİLERİNİN İŞLEVSEL DİLBİLGİSİ ÇERCEVESİNDE İNCELENMESİ 127
Nurcan Delen Karaağaç

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE YÖNELİK WEB SİTELERİNİN ÇEŞİTLİ ÖLÇÜTLER AÇISINDAN İNCELENMESİ 135
Kemalettin Deniz, Zehra Topal

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMIYLA KILAVUZUNUN VE ÖĞRENCİ ÇALIŞMA KİTABININ (TÜRKÇE 5) DİLBİLİMSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 147
Nermin Er Aydemir

TÜRKÇE'DE AKTARILAN SÖYLEMİN ÖĞRETİMİ 155
Gülnihal Gülmez

TST-ID AVRUPA PROJESİ KAPSAMINDA YABANCI DİL OLARAK TÜRK DİLİ VE KÜLTÜRÜNÜN ÖĞRETİMİ 167
Hüseyin Gümüş, Füsun Şavlı, Yaprak T, Yücelsin Taş

İLKÖĞRETİM 7. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ DOĞA VE EVREN TEMASININ DOĞACI ZEKÂ ALANINI TEMSİL ETME YETERLİLİĞİ ÜZERİNE BETİMSEL BİR ÇALIŞMA 177
Ali Cemal Gündüz, Zeynep Çetinkaya

THE INTERCULTURAL APPROACH TO TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: A CLOSER LOOK AT E-MAIL CONGRATULATION MESSAGES 185
Çiler Hatipoğlu, Hümeyra Can

İLKÖĞRETİM 5. SINIF TÜRKÇE DERSLERİNDE METİN TÜRLERİNİN OKUMA BECERİSİNE ETKİSİ 199
Zeynel Hayran

TÜRKÇE ÖĞRETMEN ADAYLARININ OKUMA VE YAZMA TUTUMLARININ İNCELENMESİ 211
Kamil İşeri, Emre Ünal

TÜRKÇE ÖĞRENEN ARNAVUT ÖĞRENCİLERİN ÇATI EKLERİNİN KULLANIMINDA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR 223
Spartak Kadiu

BILINGUAL PRAGMATIC COMPETENCE: THE USE OF THE SPEECH ACT OF APOLOGY BY TURKISH-GERMAN BILINGUAL STUDENTS 233
Tanya Kaya

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE ANADİLDEN KAYNAKLI ÖĞRENİM ZORLUKLARI VE BİR SINIFLAMA ÇALIŞMASI ŞİMDİKİ ZAMANIN HİKAYESİ 243
Dursun Köse

GÜLMECE DERGİLERİNDE EYLEM ÇEKİMİ VE YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ 251
Özgül Macit, Hanife Güven

FIRST STEPS OF HERMES PROJE NUMARASI:143696-LLP-1-2008-1-GR-KA2-KA2MP 261
Aslı Oğuz, İpek Gürçağlar, Dilek Pirinç

4- 5., 6-7. VE 8-10. SINIF TÜRKÇE VE TÜRK KÜLTÜRÜ DERS KİTAPLARINDA YER ALAN METİNLERİN TÜRLERİNE YÖNELİK BİR İNCELEME 271
Erdal Özcan, Bekir İnce, Gökmen Boztilki

ANA DİLİ OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE DİNLEME/İZLEME ETKİNLİKLERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME 283
Bülent Özkan

AZERBAYCAN'DA TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN ÖĞRETİLMESİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ 297
Salih Savaş

TST-ID AVRUPA PROJESİ KAPSAMINDA YABANCI DİL OLARAK TÜRK DİLİ VE KÜLTÜRÜNÜN ÖĞRETİMİ

Hüseyin Gümüş — gumuskan@gmail.com
Füsun Şavlı — *Marmara Üniversitesi* — fsavli@marmara.edu.tr
Yaprak T, Yücelsin Taş — turyaprak@gmail.com

I. Giriş

Her dil ve kültür, karşılıklı anlama ve anlaşmaya açılan bir penceredir. *Avrupa Ortak Başvuru Metni* ile Avrupa Birliği, AB ülkeleri arasında hareketlilik, kimlik ve kültürel çeşitliliğe saygı, eğitim kurumları arasında işbirliği, dil yeterliliklerinde ortaklık, Avrupa dillerini öğrenme isteği, dil öğrenmenin yaşam boyu süren bir süreç olması, öğrenci, öğretmen, uzman ve yöneticilere yardımcı olma, dil öğretim programlarını geliştirme, dil öğrenimini belgelendirme, kendi kendine dil öğrenmeyi planlama gibi amaçlara ulaşmayı hedeflemektedir.

Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen hayat boyu öğrenme programı (LLP) "(...) topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkanı yaratmak, sosyal bütünlüğü geliştirmek; çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak; özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmek"[1] gibi çeşitli amaçlara sahiptir.

Bu amaçlar doğrultusunda oluşturulmuş olan TST-ID, yaşam boyu dil öğretimi ve eğitimi için "dillerarası program" çerçevesinde dil ve kültür öğretmeyi hedefleyen bir Avrupa projesidir. "Kültür ve dil öğretiminde dil ve ses teknolojileriyle kültürlerarası diyaloğu geliştirmek" adlı bu proje, Avrupa Birliği tarafından az bilinen diller olarak belirlenen Slovakça, Romence, Türkçe ve Hollandaca gibi dillerin ve kültürlerinin öğretimi için elektronik ortamda öğretim yöntemleri oluşturmayı amaçlar. Uzaktan eğitime uygun, yenilikçi ve

[1] www.ua.gov.tr/index.cfm?k=73 - 30k –(16.06.2010)

teknolojik donanıma sahip bu proje, Slovakya, Romanya, Türkiye, Fransa ve Hollanda olarak 5 Avrupa ülkesi tarafından yürütülmüştür. Her ülke, dil ve sesle ilgili en son teknolojileri kullanarak karşılıklı etkileşim içerisinde mültimedya unsurları içeren 9 modül geliştirmiştir. Oluşturulan bu modüller *Avrupa Ortak Başvuru Metni*'nde yer alan ve iletişimsel açıdan temel kullanıcı olarak nitelendirilen A1 ve A2 düzeylerini[2] hedefler. Karşılaştırmalı bir yaklaşıma dayanarak oluşturulan her modül, Türkçe-Fransızca, Fransızca-Türkçe, Romence-Hollandaca, Hollandaca-Romence, Slovakça-Hollandaca, Hollandaca-Slovakça, Hollandaca-Fransızca, Fransızca-Hollandaca ve Türkçe-Hollandaca gibi bir kaynak dil ve bir erek dilden oluşur.

Dört temel dil becerisini ve kültürel özellikleri kazandırmayı hedefleyen bu proje, internet ortamında, gerçek ve doğal iletişim durumlarında kendi kendine öğrenme olanağı sağlayan etkin bir mültimedya eğitim programıdır. Ayrıca, bireysel öğrenme sonuçlarını takip etme ve yardım almadan yazılı-sözlü geri dönüt alma imkanı sağlayan bu çalışma, iyi görmeyenler ve disleksi gibi okuma zorluğu olanlar için de farklı olanaklar sunmaktadır.

Projedeki dil ve kültür öğretim modülleri, elektronik ortamda hazırlanmış olan **Lingu@com-Lingu@tor** eğitim-öğretim yazılımı ile oluşturulmuştur. Canlı ve çağdaş mültimedya unsurları içeren bu öğretim programı, çizimler, fotoğraflar ve çeşitli alıştırmalar sayesinde gerçek ve doğal iletişim durumlarında dil becerilerini aşamalı bir eğitimle kazandırmayı hedefler. Böylece, tam bir esneklik sayesinde iletişim ortamına göre öğrenme süreci oluşturulabilir, alıştırmalar üzerine veya kuram üzerine yoğunlaşılabilir ya da elektronik ortamda kelime ve metinlerin sesletimi dinlenebilir ve yapılan yanlışlar üzerine çeşitli pratik yardımlar alınabilir. Ayrıca, iyi görmeyenler veya disleksi gibi okuma zorluğu olanlar, sesli dinleyerek öğrenmek isteyenler "text-to-Speech" sayesinde doğala yakın bir sesle metinlerin seslendirilmesi ve ekranda boyut büyütme/küçültme gibi çeşitli öğrenme kolaylıklarından da faydalanabilir. Böylece, oluşturulan eğitim platformunda, internet aracılığı ile bireysel öğrenme sonuçları takip edilebilir, yazılı ve sözlü geri dönüt alma imkanı oluşturulabilir.

[2] Bk. Cadre européen commun de référence, Conseil de l'Europe, Clé International, Paris, 2000, ss.24-25

Lingu@com-Ligu@tor öğrenme modülleri *Avrupa Ortak Başvuru Metninde* belirtilen Anlama, Konuşma, Yazma ve Okuma gibi dil yeterlilik alanlarında A1-A2 temel kullanıcı düzeylerine uygun olarak, dilin konuşulduğu ülkede seyahat ederken ortaya çıkabilecek bir çok durumla başa çıkmak, günlük yaşamla ilgili (aile, hobi, iş, yolculuk ve güncel olaylar gibi) konularda hazırlık yapmadan konuşmalara katılmak gibi çeşitli edinimleri kazandırmayı amaçlar.

Belçika Hasselt Üniversitesi Dil Öğretim Merkezi öğretim elemanları tarafından geliştirilmiş olan Hollandaca-Fransızca temel modülünden hareketle **Yabancı dil olarak Türkçe Öğretim Modülü** geliştirilmiştir. Bu çalışmamızda, Fransızca-Türkçe modülünden hareket ederek Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretimi üzerinde duracağız. Türkçe'nin internet ortamında temel dil becerilerini ve kültürel özelliklerini kazandırmayı hedefleyen bu proje, gerçek ve doğal iletişim ortamında kendi kendine öğrenme olanağı sağlayan etkin bir mültimedya eğitim programıdır.

II. E-Öğrenme Modülleri

Modüllerin ilk amacı, iletişimsel bir beceri kazandırmaktır. Gerçek bir kültürel ortamın oluşmasına özen gösterilerek, günlük hayattan alınan gerçek sahneler içerisinde iletişimsel bir öğrenme hedeflenmiştir. Alıştırmalar ve teorik açıklamalar bu yaklaşıma göre oluşturulmuştur. Her ünite, didaktik gelişim süreci göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Çeşitli ünitelerden oluşan her blok sonunda da, edinimleri değerlendirmek için kontrol amaçlı alıştırmalar hazırlanmıştır.

Lingu@com öğrenim metodunun ikinci amacı ise, yeni kelime ve bilgilerin kıyaslanması ve öğrenilen bilgilerden hareketle yeni becerilerin kazanılmasıdır. Ana dille karşılaştırıldığında ortaya çıkan öğrenilen yabancı dile özgü zorlukların bilinmesi o dilin öğrenilmesini kolaylaştırır. Gerekli olan açıklamaların öğrenen kişinin anlamasına engel oluşturmaması için de, bu açıklamalar öğrenen kişinin kendi dilinde yazılmıştır. Teorik bilgilerde olduğu gibi alıştırmalarda da hedef dil ve kültür, dil öğrenen kişinin kültürü ve ana dili ile karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Böylece, öğrenenin dil konusundaki mevcut bilgileri göz önünde bulundurulmuştur. Ana dil ve bilinen diğer yabancı diller sayesinde, yeni öğrenilen dilin yapısını kavramak daha da kolaylaşır. Aksi taktirde, bir dilden diğerine

aktarma yaparken, dillerin kendi özelliklerinden kaynaklanan çok çeşitli hatalar ortaya çıkabilir.

Modüller iki şekilde yapılandırılmıştır: Öğrenen, önce alıştırmaları sonra da gerekli ise teorik bölümü ve cümle kuruluşlarını yaparak tümevarımcı bir öğrenme yöntemi seçebilir. Buna karşılık, dilbilgisi, kelime bilgisi, kültür ve iletişim alanlarında yapılan teorik açıklamaları inceleyerek ve bunlarla ilgili alıştırmaları yaparak daha analitik bir öğrenme yöntemi de seçebilir. Böylece, dil öğrenen, internet aracılığı ile kendine özgü bir öğrenme biçimi oluşturabilir.

Lingu@com öğrenim modüllerinin program yazılımları, "e-learning **Lingu@tor**"[3] kuruluşu yazılım geliştirme yazarları tarafından gerçekleştirilmiştir. **Text-to-Speech** (Doğala yakın mekanik seslendirme) teknolojisinin özellikleri ve fonksiyonları geliştirilerek, metinlerin doğala yakın bir biçimde, otomatik olarak seslendirilmesi sağlanmıştır. Her diyalog seslendirilmiş ve çevirisi de aynı anda yine sesli olarak verilmiştir. Ayrıca, teorik metinleri ve başlıca 4 temel alıştırma metinlerini de sesli olarak dinlemek mümkündür. Öğrenen kişi kendi seçtiği metinleri de seslendirilebilmekte ve gözden kaçırdığı bazı hataları da böylece sesli olarak duyabilmektedir. Eşsesli kelime hataları gibi zor fark edilen hatalar **Lingu@tor seslendirme** sistemi sayesinde düzeltilebilmektedir.

Text-to-Speech sayesinde, öğrenen kişi ekrandaki herhangi bir metni doğala yakın bir sesle okutabilir. Daha sonra da, örnek seslendirmeyi taklit ederek kendisi de seslendirme yapabilir. Sesli öğrenimi tercih edenler için bu büyük bir kolaylıktır. Bu teknik, özellikle, görme engelliler ya da «disleksi» gibi okuma sorunları olanlar için son derece faydalı bir yöntemdir.

Öğrenme sürecinde karşılaşılan zorlukları gidermek için modüllerde, aşağıda belirtilmiş olan çeşitli yardım alma biçimlerine yer verilmiştir:

Anında düzeltme: Değerlendirme notunun ve doğru cevapların anında alınması.

Açıklamalı düzeltme: Yazılı alıştırmaların detaylı açıklaması.

[3] http://www.commart.be

Başka yardıma yönlendirme: Hataların gösterilmesi ve doğru cevapların alınması.

Açıklama: Kültür ve dilbilgisi açıklamaları.

Yardımcı ek kelimeler: Sözcük ve iletişim dosyalarında yeni kelimelerin verilmesi.

Elektronik sözlük: Modüllerde verilen kelimelerin tamamı ve okunuşları.

Lingu@com öğrenim metodu, kuramsal açıklamalar, alıştırmalar ve elektronik sözlük olmak üzere 3 bölümden oluşmaktadır. **A1** ve **A2** düzeyine uygun olarak hazırlanmış temel metinlere ve bunlara bağlı alıştırmalara ulaşmak için 2 ayrı dosya oluşturulmuştur. **Théorie** butonu ile, alıştırmalarla ilgili kuramsal bilgilere ve dil ve kültür ile ilgili açıklamalara ulaşılır.

Sözlüğe, teorik veya alıştırma bölümlerinden ya da ana sayfadan ulaşılabilir. Sözlük ve diğer iki bölümün kullanımı da kullanım klavuzunda detaylı bir biçimde ele alınmıştır.

Alıştırmalar

Lingu@tor öğrenim metodunda yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik boşluk doldurma, bulmaca, eşleştirme, çeviri ve dinleme gibi çeşitli alıştırmalar yer almaktadır. Bu alıştırmalardan bazıları örneklerle ele alınacaktır.

Boşluk doldurma 1

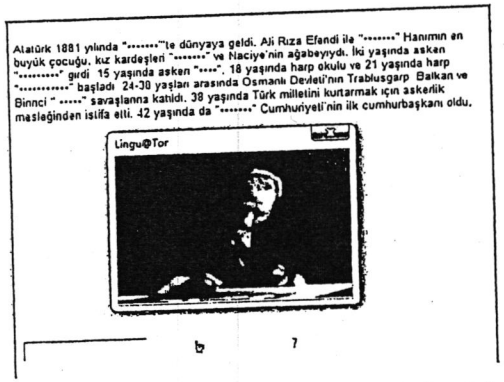

Bu alıştırma türü, hem işitsel hem de görsel olarak iki farklı şekilde yapılabilir. Metin okunduktan sonra boşluklara metne uygun kelimeler yazılır ve metin yeniden oluşturulur. İşitsel öğrenciler ise, metni dinledikten sonra uygun kelimeleri metne yerleştirebilir. Doğru cevaplar belirecek, metinde yer almayan kelimeler ise belirmeyecektir.

Boşluk doldurma 2

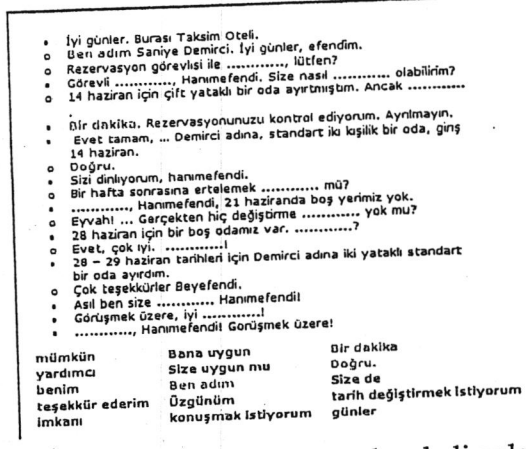

Metnin altında yer alan kelimeler uygun yerlere yerleştirilir. Bazen, listedeki öğeler sözlükteki haliyle yer alır ve bu öğeler alıştırma sırasında değiştirilmelidir.

Bu iki boşluk doldurma alıştırması arasındaki en önemli fark, birinci metinde kelimelerin verilmemiş olması, diğerinde ise, boşluklara yerleştirilecek kelimelerin metnin altında verilmesidir.

Eşleştirme

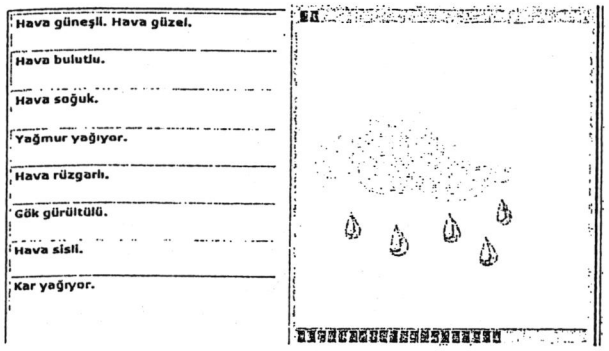

Belirli bir süre içerisinde resimleri, uygun kelimelerin ya da cümlelerin üzerine getirerek yapılan ve sözcük öğretmeye yönelik bir alıştırma türüdür.

Bulmaca

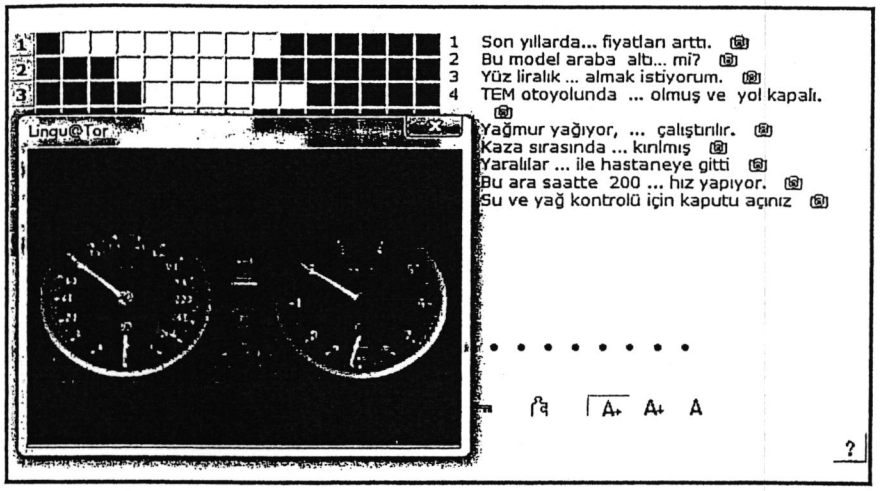

Bu alıştırmanın amacı sorulara doğru cevap vererek anahtar kelimeyi bulmaktır. Soruların yanında doğru cevabı bulmaya yardımcı olan resimler yer almaktadır.

Dikte

Yarın eve gidiyoruz.
[10/10]

Yarın hava güneşli olacak.
[10/10]

Bu alıştırmada öğrenen kişiden beklenen, dinlediği cümleyi düzgün bir biçimde yazmasıdır.

Çoktan seçmeli

Un élève s'adresse au directeur de son école. Que va-t-il dire?
- Affedersiniz efendim. Lütfen, bana yardım edebilir misiniz?
- Selam Piet. Bana yardım edebilir misin, lütfen?

Quelques jeunes se rencontrent au cinéma. Que vont-ils se dire?
- Selam Filip. İyi misin?
- Merhaba. Nasılsınız?

Her soru birden fazla seçenek içerir ve öğrenciden doğru seçeneği işaretlemesi istenir.

Cümle oluşturma

1. Nasıl - hava - olmak - Antalya?
2. affetmek - hanımefendi - Kapalı Çarşı - gitmek - nasıl - lütfen?
3. affetmek - beyefendi - postane - lütfen - nerede?
4. affetmek - beyefendi - gitmek - Beyoğlu caddesi - nasıl - gitmek?
5. affetmek - hanımefendi - bulunmak - nerede - müdürün bürosu - lütfen?
6. Nereden - gitmek?
7. Nasıl- gidebilmek Milli Kütüphane - lütfen?
8. kaç - para - metro - bilet?
9. gitmek - bir sonraki - tren - saat- kaçta - Ankara - lütfen?

Bu alıştırmanın amacı, uygulamayı yapan kişinin verilen kelimelerden yola çıkarak, dilbilgisel kurallara uygun cümle oluşturması ve cümleleri doğru seslendirmesidir.

Çeviri

1. Le matin, je fais de la gymnastique.
   Sabahları jimnastik yapıyorum.
   [10/10]
2. L'après-midi, je joue au basket.
   Öğleden sonra basket oynuyorum.
   [10/10]
3. Qu'est-ce que tu fais le soir?
4. Le soir, je joue du piano.

Verilen cümlelerin çevirisi uygun bölümlere yazılır ve birden fazla seçenek doğru cevap olarak kabul edilir.

III. Sonuç

Sonuç olarak, yabancı dil Türkçe öğretimine yönelik olarak verdiğimiz örneklerden de anlaşılacağı üzere, dil öğretiminde mültimedya ve teknoloji kullanımı öğrenim sürecini kolaylaştırmakta ve kişinin tek başına öğrenme edinimine katkıda bulunmaktadır.

Kaynakça

Cadre européen commun de référence pour les langues, Conseil de l'Europe, Clé International, Paris, 2001.

Bozdemir Michel, *Méthode de turc*, Volume I, L'Asiathèque, Paris, 2008.

Hirschsprung Nathalie, *Apprendre et enseigner avec le multimédia*, Hachette, Paris, 2005.

Lancien Thierry, *Le Multimédia*, CLE International, Paris, 1998.